

УДК 27-774-735:355.012(470:477)
DOI <https://doi.org/10.35433/history.112070>

Мякінченко Ірина,
доктор філософії
(спеціальність 032 Історія та археологія),
завідуюча відділенням бакалаврату
Київського фахового коледжу туризму
та готельного господарства,
myakin-irina@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4937-6418>

Сологуб Марія,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст вищої категорії
Житомирського агротехнічного
фахового коледжу,
rozmariya@ukr.net

Подкур Віталій,
викладач суспільних дисциплін,
спеціаліст першої категорії
Житомирського агротехнічного
фахового коледжу,
vitaliypodkur@ukr.net

ВСЕУКРАЇНСЬКА РАДА ЦЕРКОВ І РЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Анотація

*Метою роботи є розгляд діяльності Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО) під час повномасштабної російської військової агресії проти України. **Методологія** наукового дослідження ґрунтується на використанні комплексу загальнонаукових, спеціальних історичних методів та міждисциплінарного підходу, інструментів релігієзнавства й соціології. **Наукова новизна** роботи полягає у тому, що у статті, на основі широкої джерельної бази розглянуто діяльність ВРЦіРО в умовах повномасштабної російсько-української війни. У результаті автори приходять до таких **висновків**: ВРЦіРО в умовах повномасштабної російської військової агресії проти України активізувала діяльність з мобілізації українського суспільства та*

міжнародної спільноти для протистояння агресору. У зверненнях до міжнародного співтовариства вона закликала надати Україні військову та гуманітарну підтримку; добиватися звільнення військових та цивільних, утримуваних державою-агресором. Небезпідставно міжконфесійний орган вимагав визнати дії російських військових геноцидом українського народу. Із метою підтримки України ВРЦіРО посилила співпрацю з міжнародними гуманітарними організаціями; члени Ради відвідували окремі країни та проводили зустрічі з громадськістю, політичними та релігійними діячами; а також приймали світових релігійних лідерів в Україні. В останні роки ВРЦіРО продовжила законотворчу діяльність та обговорення важливих напрямків державно-церковних відносин з представниками вищих органів державної влади України. Однак позиція ВРЦіРО не завжди враховувалася, зокрема при ратифікації Верховною Радою України Стамбульської конвенції та прийнятті Закону про легалізацію медичного канабісу.

Ключові слова: Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО), церковно-релігійні організації, повномасштабне вторгнення, російсько-українська війна.

Постановка проблеми. Найбільшим міжконфесійним органом України є Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій (ВРЦіРО). ВРЦіРО, створена наприкінці 1996 р. з ініціативи Президента України Л. Кучми, «<...> є представницьким міжконфесійним консультативно-дорадчим органом, що діє на громадських засадах» (Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Збірник документів 1996–2021, 2021, с. 24). Нині до складу Ради входять представники 16 церков та релігійних організацій України, які репрезентують понад 90 % її релігійної мережі. Це, зокрема, найбільші християнські та етноконфесійні церковно-релігійні організації, а також Українське біблійне товариство (Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Збірник документів 1996–2021, 2021, с. 20–21). Упродовж своєї історії Рада відіграла важливу роль як у розвитку міжконфесійних відносин, так і в налагодженні ефективної державно-церковної взаємодії. Діяльність ВРЦіРО активізувалася в умовах повномасштабної російської військової агресії проти України наприкінці лютого 2022 р. Із цього часу Рада спрямувала свої зусилля на мобілізацію українського суспільства та міжнародної спільноти для протистояння агресору.

Історіографія. В сучасній історіографії діяльність ВРЦіРО (іноді – її окремі напрямки) переважно розглядалася від часу створення міжконфесійного органу наприкінці 1996 р. та до кінця 2010-х років. Передусім варто відзначити дослідження П. Калашника (Калашник, 1997, с. 25–28), О. Кисельова (Кисельов, 2007, с. 184–187) та В. Бокоч (Бокоч, 2018, с. 5–12). Найбільш комплексно роботу ВРЦіРО у вказаний період дослідила І. М'якінченко (М'якінченко, 2019, с. 99–104; М'якінченко, 2021), яка детально проаналізувала як процеси створення міжконфесійного органу, так і основні напрямки його діяльності до початку 2019 р. Відтак, нині в історіографії відсутнє комплексне узагальнююче дослідження діяльності ВРЦіРО в умовах повномасштабної російсько-української війни.

Метою статті є аналіз діяльності ВРЦіРО в умовах повномасштабної російської військової агресії проти України, від 24 лютого 2022 р. до початку 2024 р.

Виклад основного матеріалу. Реакція ВРЦіРО на повномасштабну російську військову агресію з'явилася у перший день вторгнення, 24 лютого 2022 р. У зверненні до українського народу, Рада висловила жаль, що зусилля світового співтовариства та релігійної спільноти не допустити війну, не увінчалися успіхом. Відтак: «Відбувся неспровокований напад з боку Росії та Білорусі на Україну» (Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій у зв'язку з військовою агресією Росії проти України, 2022). Водночас міжконфесійний орган звернувся до світових релігійних та політичних лідерів із закликом зупинити російську військову агресію (Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій у зв'язку з військовою агресією Росії проти України, 2022).

У цих умовах розпочалася мобілізація українського суспільства, яка передбачала і релігійне єднання, яке очолила ВРЦіРО як найбільше міжконфесійне об'єднання держави. 2 березня 2022 р. представники Ради у Софійському Соборі Києва провели спільний молитовний захід «Звернення до Всевишнього про захист та збереження України». Разом із релігійними діячами до спільної міжконфесійної молитви долучилися окремі високопосадові особи держави, серед яких заступник Керівника Офісу Президента України О. Дніпров (В Софійському Соборі

молилися за Україну, незважаючи на обстріли Києва російськими ракетами, 2022). До речі, спільна міжконфесійна молитва в Софійському Соборі відбулася і в День єднання – 16 лютого 2022 р., перед російським повномасштабним вторгненням (День єднання в Україні розпочався з молитви в Софійському Соборі, 2022). Напередодні річниці повномасштабної російсько-української війни ВРЦіРО заклікала віруючих усіх конфесій до загальнонаціонального посту і молитви 24 лютого 2023 р. (Заклик ВРЦіРО до загальнонаціонального посту і молитви 24 лютого, 2023).

Від початку повномасштабного російського військового вторгнення ВРЦіРО почала закликати світове співтовариство включитися до допомоги Україні, як військової, так і гуманітарної. В умовах систематичних ракетних обстрілів території України, а також фактичної гуманітарної кризи в зонах бойових дій та в окупованих регіонах, ВРЦіРО 3 березня 2022 р. заклікала держави-учасниці ОБСЄ, міжнародні організації, у тому числі Управління Верховного комісара ООН у справах біженців, Міжнародний комітет Червоного Хреста, Європарламент, створити в Україні гуманітарні коридори для евакуації дітей та жінок (Рада Церков закликає створити гуманітарні коридори в Україні для евакуації дітей і жінок, 2022). На наступний день, 4 березня 2022 р., ВРЦіРО заклікала ООН, ЄС, ОБСЄ, ПАРС запровадити над територією України безпольотну зону та надати ЗСУ сучасні засоби ППО (Рада Церков наполягає на запровадженні безпольотної зони над Україною, 2022). Оскільки російські авіаційні й ракетні обстріли, зокрема цивільних об'єктів та інфраструктури, продовжувалися 13 березня 2022 р. ВРЦіРО повторно поширила звернення про необхідність запровадження безпольотної зони, надання Україні засобів ППО та адекватного реагування на гуманітарну катастрофу в окремих регіонах України. У цьому документі Рада також звернулася до керівництва держави-агресора та російських церковно-релігійних діячів з вимогою вжити термінових заходів для організації гуманітарних коридорів та обміну військовополоненими (Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій про необхідність запровадження безполітної зони над Україною та реагування на гуманітарну катастрофу в окремих регіонах, 2022).

Подібні звернення до міжнародної спільноти та до російського військово-політичного керівництва й церковно-релігійних лідерів ВРЦіРО висловлювала і в подальшому, зокрема щодо створення гуманітарних коридорів для цивільних та поранених українських військових у Маріуполі. Як приклад, 22 квітня 2022 р. ВРЦіРО поширила звернення до російських релігійних діячів щодо необхідності евакуації цивільних та поранених українських військових з Азовсталі у Маріуполі (Звернення ВРЦіРО до російських релігійних діячів про евакуацію з Азовсталі мирних мешканців і поранених захисників Маріуполя, 2022). ВРЦіРО також постійно засуджувала системні обстріли російськими військами українських населених пунктів (Заява ВРЦіРО щодо чергової терористичної атаки Росії проти України, 2023).

Через російську військову агресію зазнали руйнувань багато культових споруд. У зв'язку з цим ВРЦіРО зверталася до керівництва держави-агресора та до міжнародного співтовариства припинити таку практику. Першим тут було термінове звернення Ради від 1 березня 2022 р. щодо можливості повітряної атаки на Софійський Собор у Києві (Термінове звернення ВРЦіРО щодо можливості повітряної атаки на Софію Київську, 2022). 8 березня 2022 р. через систематичні російські атаки на цивільні об'єкти, у тому числі на культові споруди, Рада опублікувала чергову заяву. Адже лише за два неповні тижні повномасштабного вторгнення, російські загарбники знищили чимало культових історичних споруд. Як приклад: у с. В'язівка Коростенського району Житомирської області вони зруйнували церкву Різдва Пресвятої Богородиці, побудовану 1862 р. (Заява з приводу обстрілів російськими загарбниками цивільних об'єктів в Україні, 2022).

Після звільнення на початку квітня 2022 р. Київщини, стали відомими факти масових військових злочинів росіян, які мали ознаки геноциду проти українського народу. 6 квітня 2022 р. ВРЦіРО закликала держави світу визнати геноцид українського народу під час російського вторгнення, та засудити ідеологію «руського міру» як ідеологію «що виправдовує геноцид народів та знищення цілих держав». Рада також відзначила: *«Вся Україна та весь світ жахнувся від чисельних фактів тих знущань і нелюдської жорстокості, які російські солдати вчиняли по відношенню до невинних мирних людей у захоплених містах Київської області»*

(Заява ВРЦіПО про геноцид Українського народу, вчинений російськими військами на Київщині, 2022). Між іншим, уже 14 квітня 2022 р. Верховна Рада України прийняла Постанову «Про Заяву Верховної Ради України “Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні”». У документі відповідні дії російського керівництва та російських військ визначені як геноцид українського народу (Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні», 2022). Згодом російський геноцид по відношенню до українців був визнаний рядом держав.

Від початку повномасштабного російського військового вторгнення ВРЦіПО підняла на міжнародний рівень питання обміну полоненими, а також евакуації цивільного населення і поранених військовослужбовців із Маріуполя. 15 березня 2022 р. Рада звернулася до російських релігійних лідерів і служителів із закликом сприяти обміну військовополоненими (Звернення з приводу обміну полоненими між Росією та Україною як прояв милосердя, 2022). Питання перебування в російському полоні українських військових та цивільних ВРЦіПО обговорювала на зустрічі із Уповноваженим Верховної Ради України з прав Людини Д. Лубінцем 20 вересня 2022 р. (Омбудсмен налагоджує співпрацю з релігійною спільнотою України, 2022). Перший масштабний обмін військовополоненими відбувся 21 вересня 2022 р. Тоді Україна повернула з російського полону 215 військових (Україна повернула з російського полону 215 військових, зокрема, захисників Азовсталі, 2022). Водночас 23 вересня 2022 р. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини та ВРЦіПО оприлюднили спільну заяву із закликом до світової спільноти та міжнародних організацій сприяти звільненню з російського полону українських військових і цивільних заручників (Спільна заява Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій, 2022).

У контексті гуманітарної підтримки України ВРЦіПО посилила співпрацю з міжнародними гуманітарними організаціями. 19 вересня 2023 р. у Києві члени Ради зустрілися з делегацією американської гуманітарної медичної організації MedGlobal, яка активно працює в Україні в останні роки. Під час зустрічі в українській столиці очільник MedGlobal наголосив на необхідності

захисту суверенітету: *«Немає жодного виправдання російській агресії. Україна відстоює не тільки свій суверенітет, але і міжнародний порядок»* (MedGlobal та Рада Церков України зміцнюють співпрацю для боротьби проти російської агресії, 2023).

Як і раніше, одним із напрямків роботи ВРЦіРО залишилася міжнародна активність. Однак із кінця лютого 2022 р. міжнародні заходи Ради передусім передбачали мету продовження та посилення підтримки України міжнародним співтовариством. 24–26 січня 2023 р. відбувся візит делегації ВРЦіРО до Ватикану та її зустріч із Папою Франциском. У зустрічі з лідером католицької церкви представники ВРЦіРО наголосили на важливості єднання зусиль церковно-релігійних організацій України та світу у протистоянні військовій агресії Росії (Комюніке за підсумками візиту делегації ВРЦіРО до Ватикану, 2023). Наприкінці жовтня – на початку листопада 2023 р. делегація ВРЦіРО перебувала у Вашингтоні та Х'юстоні. У США вона провела ряд зустрічей з українською діаспорою, релігійними діячами, лідерами думок, політиками, «щоб поділитися особистими свідченнями страждань народу України від російської агресії» (Всеукраїнська Рада Церков розпочала адвокаційний візит до США, 2023). Зокрема, 1 листопада 2023 р. члени ВРЦіРО у Білому домі зустрілися зі спеціальною помічницею Д. Байдена й старшою директоркою Білого дому з питань демократії та прав людини К. Раззук (Делегація Всеукраїнської Ради Церков провела зустрічі в Білому домі та USCIRF, 2023).

ВРЦіРО проводила зустрічі зі світовими релігійними лідерами в Україні. 21 лютого 2023 р. у Києві відбулася зустріч з капеланом Палати представників Конгресу США М. Кіббен (Всеукраїнська Рада Церков зустрілася в Києві з капеланом Конгресу США, 2023). 11 травня 2023 р. члени ВРЦіРО зустрілися із делегацією Всесвітньої Ради Церков (В Україні немає переслідувань за релігійною ознакою. Результати зустрічі з Всесвітньою Радою Церков, 2023). 3 червня 2023 р. відбулася зустріч з делегацією Ради з міжнародних відносин Євангелічно-Лютеранської Церкви Данії (ВРЦіРО розповіла релігійним діячам Данії про наслідки російської агресії для України, 2023), а 5 червня 2023 р. – з посланцем Папи римського кардиналом М. Дзуппі (Представники ВРЦіРО зустрілися з посланцем папи кардиналом Маттео Дзуппі, 2023).

Основними питаннями цих зустрічей стала російська військова агресія, духовна та гуманітарна діяльність українських конфесій, становище церков і релігійних організацій в Україні в умовах російсько-української війни. В усіх випадках іноземні церковно-релігійні лідери висловлювали підтримку Україні та українському народу у протистоянні російським загарбникам.

Варто відзначити, що у рамках міжнародної активності 9 жовтня 2023 р. ВРЦіРО засудила атаку ХАМАСу на Ізраїль. Члени Ради відзначили: *«Ми солідарні з державою та народом Ізраїлю у цій жахливій трагедії. Ми висловлюємо щире співчуття рідним загиблих, а також бажаємо швидкого одужання пораненим. Ми співчуваємо сім'ям бранців терористів і бажаємо заручникам як найшвидше повернутись додому живими і здоровими»* (Звернення Всеукраїнської Ради Церков щодо ситуації в Ізраїлі, 2023).

Як і в попередні роки ВРЦіРО, шляхом висловлення відповідних пропозицій вищим органам державної влади України, долучилася до законотворчого процесу. Передусім, члени Ради взяли участь в обговоренні державних ініціатив щодо удосконалення і розвитку законодавства у сфері свободи совісті та діяльності релігійних організацій (Рада Церков розглянула питання капеланської та альтернативної служби під час воєнного стану, 2023). Разом з тим, ВРЦіРО взяла участь в обговоренні законодавчих ініціатив, не пов'язаних зі свободою совісті та діяльністю релігійних організацій. Міжконфесійний орган традиційно виступав проти ратифікації Україною Стамбульської конвенції, адже, на думку Ради, запровадження у такому випадку до національного законодавства поняття «гендер» «несе загрози спотворення у молодого покоління своєї статевої ідентичності <...>». 16 червня 2022 р. ВРЦіРО звернулася до парламентарів України із закликом не ратифікувати, принаймні в період війни, Стамбульську конвенцію, а, натомість, розвивати законодавство з протидії домашньому насильству та насильству проти жінок (Рада Церков закликає парламентарів не розглядати Стамбульську конвенцію під час війни, 2022). Також ВРЦіРО виступила проти законопроекту про легалізацію медичного канабісу (Звернення ВРЦіРО щодо законопроекту № 7457 (про «легалізацію медичного канабісу»), 2023). Однак ці ініціативи міжконфесійного органу не були враховані парламентарями, оскільки згодом в Україні було

ратифіковано Стамбульську конвенцію та прийнятий Закон про легалізацію медичного канабісу.

Традиційно ВРЦіРО проводила зустрічі з представниками вищих органів державної влади в Україні, у тому числі з Президентом України. На заходах обговорювалися важливі питання релігійного життя держави. В умовах повномасштабної війни кількість подібних зустрічей зменшилася. Зокрема, остання зустріч з Президентом України відбулася 17 грудня 2021 р. Тоді В. Зеленський у присутності членів Ради підписав Закон України «Про Службу військового капеланства» (Президент Зеленський підписав закон про військове капеланство під час зустрічі з Радою Церков, 2021). 19 жовтня 2023 р. відбулася зустріч ВРЦіРО з Прем'єр-міністром України Д. Шмигалем. Він відзначив важливу роль Ради у спільному з державою вирішенні низки проблем в умовах повномасштабної російської військової агресії. Д. Шмигаль зауважив: *«Гуманітарна допомога, розміщення й підтримка вимушених переселенців, капеланство, психологічна допомога, різноманітні соціальні проекти, адвокація України на міжнародній арені – це далеко не повний перелік сфер, де церква, релігійні організації та держава діють синхронно. Тому Уряд усвідомлює величезне значення вашої роботи й буде максимально їй сприяти»* (Прем'єр-міністр і представники Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій обговорили спільні виклики воєнного часу, 2023).

Висновки. Після початку повномасштабної російської військової агресії проти України ВРЦіРО розпочала активну діяльність з мобілізації українського суспільства й міжнародної спільноти для протистояння ворогу. При цьому Рада виступала не лише як міжконфесійний орган, а і як інститут громадянського суспільства. Вона систематично закликала міжнародне співтовариство, особливо на початку російського вторгнення, створити над Україною безпольотну зону, надати ЗСУ сучасні системи ППО та іншу зброю для захисту суверенітету та територіальної цілісності держави; долучитися до гуманітарної підтримки постраждалих, організації гуманітарних коридорів та обміну полонених військових та цивільних осіб. ВРЦіРО також заявила про необхідність визнання дій російських військ в Україні геноцидом та засудити так звану ідеологію «руського міру». Для

реалізації цих завдань, Рада активізувала співпрацю з міжнародними гуманітарними організаціями; її члени відвідували окремі країни, де зустрічалися з громадськістю, політиками, релігійними діячами, доносячи правду про війну в Україні. Багато світових релігійних діячів відвідували Україну та проводили зустрічі з представниками ВРЦіРО. Як і раніше, Рада продовжила діяльність, пов'язану із законотворчим процесом в Україні та для обговорення актуальних питань державно-церковних відносин проводила зустрічі з представниками вищих органів державної влади в Україні. Хоча позиція ВРЦіРО не завжди враховувалася, як-от парламентарями при ратифікації Стамбульської конвенції та прийнятті Закону про легалізацію медичного канабісу.

Подяка. Висловлюємо вдячність рецензентам за конструктивні зауваження, побажання та консультації, надані під час підготовки статті до друку.

Фінансування. Автори не отримували фінансової підтримки для проведення дослідження й публікації цієї статті.

Джерела та література

Бокоч, В. (2018). Всеукраїнська рада церков і релігійних організацій: суспільно-політичний контекст. *Регіональні студії*. № 13. С. 5–12.

В Софійському Соборі молилися за Україну, незважаючи на обстріли Києва російськими ракетами. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-prayer-for-ukraine-and-against-russian-aggression> (дата звернення: 08.01.2024).

В Україні немає переслідувань за релігійною ознакою. Результати зустрічі з Всесвітньою Радою Церков. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-met-with-wcc-delegation-in-kyiv> (дата звернення: 29.01.2024).

ВРЦіРО розповіла релігійним діячам Данії про наслідки російської агресії для України. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/vrtsiro-rozpovila-religiynim-diyacham-danii-pro-naslidki-rosiyskoi-agresii-dlya-ukraini> (дата звернення: 29.01.2024).

Всеукраїнська Рада Церков зустрілася в Києві з капеланом Конгресу США. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-meeting-with-chaplain-of-us-house-of-representatives> (дата звернення: 29.01.2024).

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Збірник документів 1996–2021. (2021). / Упоряд. М. С. Васін. Київ: Медіа світ. 420 с.

Всеукраїнська Рада Церков розпочала адвокаційний візит до США. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/news/2023-uccro-visit-to-united-states> (дата звернення: 11.01.2024).

Делегація Всеукраїнської Ради Церков провела зустрічі в Білому домі та USCIRF. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-meetings-at-white-house-and-uscirf> (дата звернення: 11.01.2024).

День єднання в Україні розпочався з молитви в Софійському Соборі. (2022). *Інститут релігійної свободи*. URL: <https://www.irs.in.ua/public/p/87> (дата звернення: 08.01.2024).

Заклик ВРЦіРО до загальнонаціонального посту і молитви 24 лютого. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-call-for-national-fasting-and-prayer-in-ukraine-on-february-24> (дата звернення: 22.01.2024).

Заява ВРЦіРО про геноцид Українського народу, вчинений російськими військами на Київщині. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-genocide-of-ukrainian-people-committed-by-russian-troops> (дата звернення: 25.01.2024).

Заява ВРЦіРО щодо чергової терористичної атаки Росії проти України. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-russian-terrorist-attacks-on-cities-of-ukraine> (дата звернення: 27.01.2024).

Заява з приводу обстрілів російськими загарбниками цивільних об'єктів в Україні. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-on-russian-air-attacks-on-civil-infrastructure-of-ukraine> (дата звернення: 18.01.2024).

Звернення ВРЦіРО до російських релігійних діячів про евакуацію з Азовсталі мирних мешканців і поранених захисників Маріуполя. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appealed-to-russian-religious-figures-to-evacuate-citezens-from-azovstal-plant> (дата звернення: 25.01.2024).

Звернення ВРЦіРО щодо законопроекту № 7457 (про «легалізацію медичного канабісу»). (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-regarding-draft-law-7457-on-legalization-of-cannabis> (дата звернення: 28.01.2024).

Звернення ВРЦіРО щодо розв'язання конституційної кризи правосуддя в Україні. (2022).). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних*

організацій. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-resolution-of-constitutional-crisis-of-justice-in-ukraine> (дата звернення: 27.01.2024).

Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій про необхідність запровадження безполітної зони над Україною та реагування на гуманітарну катастрофу в окремих регіонах (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-to-introduce-no-fly-zone-over-ukraine> (дата звернення 21.01.2024).

Звернення Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій у зв'язку з військовою агресією Росії проти України. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-address-regarding-russian-military-aggression-against-ukraine> (дата звернення: 11.01.2024).

Звернення Всеукраїнської Ради Церков щодо ситуації в Ізраїлі. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/appeal-on-situation-in-israel> (дата звернення: 28.01.2024).

Звернення з приводу обміну полоненими між Росією та Україною як прояв милосердя. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-on-exchange-of-prisoners-between-russia-and-ukraine> (дата звернення: 16.01.2024).

Калашиник, П. (1997). Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій: рік роботи. *Людина і світ*. № 11–12. С. 25–28.

Кисельов, О. (2007). Діяльність Всеукраїнської Ради Церков та релігійних організацій після Помаранчевої революції. *Релігійна свобода: Міжконфесійний діалог як складова становлення громадянського суспільства. Науковий щорічник*. № 12. С. 184–187.

Комюніке за підсумками візиту делегації ВРЦіРО до Ватикану. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-visit-to-holy-see> (дата звернення: 25.01.2024).

Мякінченко, І. (2019). Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій та державні реформи в Україні (2014 – початок 2019 рр.). *Evropský filozofický a historický diskurz*. Praha. Svazek 5. 4 vydání. С. 99–104.

Мякінченко, І. (2021). Міжконфесійні відносини та їх вплив на державотворчі процеси в Україні (1990-ті – 2010-ті роки). Дис. ... д-ра філософії: 032 Історія та археологія. Житомир, Київ. 256 с.

Омбудсмен налагоджує співпрацю з релігійною спільнотою України. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL:

<https://vrciro.org.ua/ua/events/ombudsman-establishes-cooperation-with-religious-community-of-ukraine> (дата звернення: 20.01.2024).

Постанова Верховної Ради України Про Заяву Верховної Ради України «Про вчинення Російською Федерацією геноциду в Україні». (2022). *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-IX#Text> (дата звернення: 17.01.2024).

Представники ВРЦіРО зустрілися з посланцем папи кардиналом Маттео Дзуппі. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-met-with-papal-envoy-cardinal-matteo-zuppi> (дата звернення: 25.01.2024).

Президент Зеленський підписав закон про військове капеланство під час зустрічі з Радою Церков. (2021). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/president-zelensky-met-with-ukrainian-council-of-churches> (дата звернення: 22.01.2024).

Прем'єр-міністр і представники Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій обговорили спільні виклики воєнного часу. (2023). *Урядовий портал*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-i-predstavnyku-vseukrainskoi-rady-tserkov-i-relihiinykh-orhanizatsii-obhovoryly-spilni-vyuklyku-voiennoho-chasu> (дата звернення: 22.01.2024).

Рада Церков закликає парламентарів не розглядати Стамбульську конвенцію під час війни. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-urges-parliament-not-to-vote-on-the-istanbul-convention-during-the-war> (дата звернення: 26.01.2024).

Рада Церков закликає створити гуманітарні коридори в Україні для евакуації дітей і жінок. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-calls-to-create-humanitarian-corridors-in-ukraine-for-evacuation> (дата звернення: 14.01.2024).

Рада Церков наполягає на запровадженні безпольотної зони над Україною. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-calls-for-no-fly-zone-under-ukraine> (дата звернення: 12.01.2024).

Рада Церков розглянула питання капеланської та альтернативної служби під час воєнного стану. (2023). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-meeting-in-kyiv-july-2023> (дата звернення: 28.01.2024).

Спільна заява Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та Всеукраїнської Ради Церков і релігійних організацій. (2022). *Уповноважений Верховної Ради України з прав людини*. URL:

https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/spilna-zayava-upovnovazhenogo-verhovnoyi-radi-ukrayini-z-prav-lyudini-ta-vseukrayinskoyi-radi-cerkov-i-religijnih-organizacij (дата звернення: 26.01.2024).

Термінове звернення ВРЦіРО щодо можливості повітряної атаки на Софію Київську. (2022). *Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-emergency-address> (дата звернення: 18.01.2024).

Україна повернула з російського полону 215 військових, зокрема, захисників Азовсталі. (2022). *Суспільне новини*. URL: <https://suspile.media/284215-ukraina-povernula-z-polonu-golovu-patrolnoi-policii-mariupola-ta-zahisnikiv-azovstali/> (дата звернення: 23.01.2024).

MedGlobal та Рада Церков України зміцнюють співпрацю для боротьби проти російської агресії. (2023). *Слово про слово*. URL: <https://slovoproslovo.info/medglobal-ta-rada-tserkov-ukraini-zmitsnyuyut-spivpratsyu-dlya-borotbi-proti-rosiyskoi-agresii/> (дата звернення: 03.01.2024).

References

Bokoch, V. (2018). Vseukrainska rada tserkov i relihiinykh orhanizatsii: suspilno-politychnyi kontekst. *Rehionalni studii*. № 13. S. 5–12. [In Ukrainian].

V Sofiiskomu Sobori molylysia za Ukrainu, nezvazhaiuchy na obstrily Kyieva rosiiskymu raketamy. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-prayer-for-ukraine-and-against-russian-aggression> (data zvernennia: 08.01.2024). [In Ukrainian].

V Ukraini nemaie peresliduvan za relihiinoiu oznakoiu. Rezultaty zustrichi z Vsesvitnoiu Radoiu Tserkov. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-met-with-wcc-delegation-in-kyiv> (data zvernennia: 29.01.2024). [In Ukrainian].

VRTsiRO rozpovila relihiinym diiacham Danii pro naslidky rosiiskoi ahresii dlia Ukrainy. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/vrtsiro-rozpovila-religiynim-diyacham-danii-pro-naslidki-rosiyskoi-agresii-dlya-ukraini> (data zvernennia: 29.01.2024). [In Ukrainian].

Vseukrainska Rada Tserkov zustrilasia v Kyievi z kapelanom Konhresu SShA. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-meeting-with-chaplain-of-us-house-of-representatives> (data zvernennia: 29.01.2024). [In Ukrainian].

Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii. Zbirnyk dokumentiv 1996–2021. (2021). / Uporiad. M. S. Vasin. Kyiv: Media svit. 420 s. [In Ukrainian].

Vseukrainska Rada Tserkov rozpochala advokatsiinyi vizyt do SShA. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL:

<https://vrciro.org.ua/ua/news/2023-uccro-visit-to-united-states> (data zvernennia: 11.01.2024). [In Ukrainian].

Delehatsiia Vseukrainskoi Rady Tserkov provela zustrichi v Bilomu domi ta USCIRF. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-meetings-at-white-house-and-uscirf> (data zvernennia: 11.01.2024). [In Ukrainian].

Den yednannia v Ukraini rozpochavsia z molytvy v Sofiiskomu Sobori. (2022). *Instytut relihiinoi svobody*. URL: <https://www.irs.in.ua/public/p/87> (data zvernennia: 08.01.2024). [In Ukrainian].

Zaklyk VRTsiRO do zahalnonatsionalnogo postu i molytvy 24 liutoho. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-call-for-national-fasting-and-prayer-in-ukraine-on-february-24> (data zvernennia: 22.01.2024). [In Ukrainian].

Zaiava VRTsiRO pro henotsyd Ukrainskoho narodu, vchynenyi rosiiskymy viiskamy na Kyivshchyni. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-genocide-of-ukrainian-people-committed-by-russian-troops> (data zvernennia: 25.01.2024). [In Ukrainian].

Zaiava VRTsiRO shchodo chervoi terorystychnoi ataky Rosii proty Ukrainy. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-russian-terrorist-attacks-on-cities-of-ukraine> (data zvernennia: 27.01.2024). [In Ukrainian].

Zaiava z pryvodu obstriliv rosiiskymy zaharbnymy tsvyvilnykh obektiv v Ukraini. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-on-russian-air-attacks-on-civil-infrastructure-of-ukraine> (data zvernennia: 18.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia VRTsiRO do rosiiskykh relihiinykh diiachiv pro evakuatsiiu z Azovstali myrnykh meshkantsiv i poranenykh zakhysnykiv Mariupolia. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appealed-to-russian-religious-figures-to-evacuate-citizens-from-azovstal-plant> (data zvernennia: 25.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia VRTsiRO shchodo zakonoproektu № 7457 (pro «lehalizatsiiu medychnoho kanabisu»). (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-regarding-draft-law-7457-on-legalization-of-cannabis> (data zvernennia: 28.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia VRTsiRO shchodo rozviazannia konstytutsiinoi kryzy pravosuddia v Ukraini. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-statement-on-resolution-of-constitutional-crisis-of-justice-in-ukraine> (data zvernennia: 27.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia Vseukrainskoi Rady Tserkov i relihiinykh orhanizatsii pro neobkhidnist zaprovadzhennia bezpolitnoi zony nad Ukrainoiu ta reahuvannia na humanitarnu katastrofu v okremykh rehionakh (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-to-introduce-no-fly-zone-over-ukraine> (data zvernennia 21.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia Vseukrainskoi Rady Tserkov i relihiinykh orhanizatsii u zviazku z viiskovoiu ahresiieiu Rosii proty Ukrainy. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-address-regarding-russian-military-aggression-against-ukraine> (data zvernennia: 11.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia Vseukrainskoi Rady Tserkov shchodo sytuatsii v Izraili. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/appeal-on-situation-in-israel> (data zvernennia: 28.01.2024). [In Ukrainian].

Zvernennia z pryvodu obminu polonenymy mizh Rosiieiu ta Ukrainoiu yak proiav myloserdia. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-appeal-on-exchange-of-prisoners-between-russia-and-ukraine> (data zvernennia: 16.01.2024). [In Ukrainian].

Kalashnyk, P. (1997). Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii: rik roboty. *Liudyna i svit*. № 11–12. S. 25–28. [In Ukrainian].

Kyselov, O. (2007). Diialnist Vseukrainskoi Rady Tserkov ta relihiinykh orhanizatsii pislia Pomaranchevoi revoliutsii. *Relihiina svoboda: Mizhkonfesiinyi dialoh yak skladova stanovlennia hromadianskoho suspilstva. Naukovyi shchorichnyk*. № 12. S. 184–187. [In Ukrainian].

Komiunike za pidsumkamy vyzytu delehatsii VRTsiRO do Vatykanu. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-visit-to-holy-see> (data zvernennia: 25.01.2024). [In Ukrainian].

Miakinchenko, I. (2019). Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii ta derzhavni reformy v Ukraini (2014 – pochatok 2019 rr.). *Evropský filozofický a historický diskurz*. Praha. Svazek 5. 4 vydání. S. 99–104. [In Ukrainian].

Miakinchenko, I. (2021). Mizhkonfesiini vidnosyny ta yikh vplyv na derzhavotvorchi protsesy v Ukraini (1990-ti – 2010-ti roky). *Dys. ... d-ra filosofii: 032 Istoriia ta arkeolohiia*. Zhytomyr, Kyiv. 256 s. [In Ukrainian].

Ombudsmen nalahodzuie spivpratsiu z relihiinoiu spilnotoiu Ukrainy. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/ombudsman-establishes-cooperation-with-religious-community-of-ukraine> (data zvernennia: 20.01.2024). [In Ukrainian].

Postanova Verkhovnoi Rady Ukrainy Pro Zaiavu Verkhovnoi Rady Ukrainy «Pro vchynennia Rosiiskoiu Federatsiieiu henotsydu v Ukraini». (2022). *Verkhovna Rada Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2188-IX#Text> (data zvernennia: 17.01.2024). [In Ukrainian].

Predstavnyky VRTsiRO zustrilysia z poslantsem papy kardynalom Matteo Dzuppi. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-met-with-papal-envoy-cardinal-matteo-zuppi> (data zvernennia: 25.01.2024). [In Ukrainian].

Prezydent Zelenskyi pidpysav zakon pro viiskove kapelanstvo pid chas zustrichi z Radoiu Tserkov. (2021). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/president-zelensky-met-with-ukrainian-council-of-churches> (data zvernennia: 22.01.2024). [In Ukrainian].

Premier-ministr i predstavnyky Vseukrainskoi Rady Tserkov i relihiinykh orhanizatsii obhovoryly spilni vyklyky voiennoho chasu. (2023). *Uriadovy portal*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/premier-ministr-i-predstavnyky-vseukrainskoi-rady-tserkov-i-relihiinykh-orhanizatsii-obhovoryly-spilni-vyklyky-voiennoho-chasu> (data zvernennia: 22.01.2024). [In Ukrainian].

Rada Tserkov zaklykaie parlamentariv ne rozghliadaty Stambulsku konventsiiu pid chas viiny. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-urges-parliament-not-to-vote-on-the-istanbul-convention-during-the-war> (data zvernennia: 26.01.2024). [In Ukrainian].

Rada Tserkov zaklykaie stvoryty humanitarni korydory v Ukraini dlia evakuatsii ditei i zhinok. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-calls-to-create-humanitarian-corridors-in-ukraine-for-evacuation> (data zvernennia: 14.01.2024). [In Ukrainian].

Rada Tserkov napoliahaie na zaprovadzhenni bezpolotnoi zony nad Ukrainoiu. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-calls-for-no-fly-zone-under-ukraine> (data zvernennia: 12.01.2024). [In Ukrainian].

Rada Tserkov rozghlianula pytannia kapelanskoi ta alternatyvnoi sluzhby pid chas voiennoho stanu. (2023). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/events/uccro-meeting-in-kyiv-july-2023> (data zvernennia: 28.01.2024). [In Ukrainian].

Spilna zaiava Upovnovazhenoho Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny ta Vseukrainskoi Rady Tserkov i relihiinykh orhanizatsii. (2022). *Upovnovazhenyi Verkhovnoi Rady Ukrainy z prav liudyny*. URL: https://www.ombudsman.gov.ua/news_details/spilna-zayava-upovnovazhenogo-verhovnoyi-radi-ukrayini-z-prav-lyudini-ta

vseukrayinskoyi-radi-cerkov-i-religijnih-organizacij (data zvernennia: 26.01.2024). [In Ukrainian].

Terminove zvernennia VRTsiRO shchodo mozhyvosti povitrianoi ataky na Sofiiu Kyivsku. (2022). *Vseukrainska Rada Tserkov i relihiinykh orhanizatsii*. URL: <https://vrciro.org.ua/ua/statements/uccro-emergency-address> (data zvernennia: 18.01.2024). [In Ukrainian].

Ukraina povernula z rosiiskoho polonu 215 viiskovykh, zokrema, zakhysnykiv Azovstali. (2022). *Suspilne novyny*. URL: <https://suspilne.media/284215-ukraina-povernula-z-polonu-golovu-patrujnoi-policii-mariupola-ta-zahisnikiv-azovstali/> (data zvernennia: 23.01.2024). [In Ukrainian].

MedGlobal ta Rada Tserkov Ukrainy zmitsniuut spivpratsiu dlia borotby proty rosiiskoi ahresii. (2023). *Slovo pro slovo*. URL: <https://slovoproslovo.info/medglobal-ta-rada-tserkov-ukraini-zmitsnyuyut-spivpratsyu-dlya-borotbi-proti-rosiyskoi-agresii/> (data zvernennia: 03.01.2024). [In Ukrainian].

Miakinchenko I., Sologub M., Podkur V. ALL-UKRAINIAN COUNCIL OF CHURCHES AND RELIGIOUS ORGANIZATIONS IN THE CONDITIONS OF FULL-SCALE RUSSIAN MILITARY AGGRESSION AGAINST UKRAINE

Abstract

The purpose of the work is to examine the activities of the All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations (AUCCRO) during the full-scale Russian military aggression against Ukraine. The methodology of scientific research is based on the use of a complex of general scientific, special historical methods and an interdisciplinary approach, tools of religious studies and sociology. The scientific novelty of the work lies in the fact that here, on the basis of a wide source base, the activities of the Russian Federation of Civil and Political Affairs in the conditions of a full-scale Russian-Ukrainian war are considered. As a result, the authors come to the following conclusions. AUCCRO, in the conditions of full-scale Russian military aggression against Ukraine, intensified activities to mobilize Ukrainian society and the international community to confront the aggressor. In her appeals to the international community, she called for military and humanitarian support to Ukraine; seek the release of soldiers and civilians imprisoned by the aggressor state. Not without reason, the interfaith body demanded to recognize the actions of the Russian military as genocide of the Ukrainian people. In order to support Ukraine, AUCCRO strengthened cooperation with international humanitarian organizations; members of the Council visited individual countries and held meetings with the public, political and religious figures; and also met world religious leaders in Ukraine. In recent years, AUCCRO continued its law-making activities and discussion of important areas of state-church relations with representatives of higher state authorities of Ukraine. However, the position of AUCCRO was not always taken into account, in particular

during the ratification by the Verkhovna Rada of Ukraine of the Istanbul Convention and the adoption of the Law on the Legalization of Medical Cannabis.

Key words: All-Ukrainian Council of Churches and Religious Organizations (AUCCRO), church-religious organizations, full-scale invasion, Russian-Ukrainian war.

**Miakinczenko I., Sologub M., Podkur W. WSZECHUKRAIŃSKA RADA
KOŚCIOŁÓW I ORGANIZACJI RELIGIJNYCH W WARUNKACH
PEŁNOSKALOWEJ ROSYJSKIEJ AGRESJI WOJSKOWEJ PRZECIWKO
UKRAINIE**

Streszczenie

Celem pracy jest analiza działalności Wszzechukraińskiej Rady Kościołów i Organizacji Religijnych (WRKiOR) podczas pełnoskalowej rosyjskiej agresji wojskowej przeciwko Ukrainie. **Metodologia** badań naukowych opiera się na wykorzystaniu kompleksu ogólnonaukowych, specjalnych metod historycznych oraz interdyscyplinarnego podejścia, narzędzi religioznawstwa i socjologii. **Nowość naukowa** pracy polega na tym, że na podstawie szerokiej bazy źródłowej analizowana jest działalność WRKiOR w warunkach pełnoskalowej wojny rosyjsko-ukraińskiej. W wyniku autorzy dochodzą do następujących wniosków. WRKiOR w warunkach pełnej skali rosyjskiej agresji militarnej na Ukrainę zintensyfikowało działania mające na celu mobilizację społeczeństwa ukraińskiego i społeczności międzynarodowej do konfrontacji z agresorem. W swoich apelach do międzynarodowej społeczności wzywała do udzielenia Ukrainie wsparcia wojskowego i humanitarnego; dążyła do uwolnienia wojskowych i cywilów uwięzionych przez państwo-agresora. Zasadnie organ międzykonfesyjny domagał się uznania działań wojsk rosyjskich za ludobójstwo narodu ukraińskiego. W celu wsparcia Ukrainy WRKiOR zwiększyła współpracę z międzynarodowymi organizacjami humanitarnymi; członkowie Rady odwiedzali poszczególne kraje i prowadzili spotkania z społecznością, politykami oraz liderami religijnymi; a także spotykali światowych liderów religijnych na Ukrainie. W ostatnich latach WRKiOR kontynuowało działalność legislacyjną i dyskusję na temat ważnych obszarów relacji państwo-Kościół z przedstawicielami wyższych władz państwowych Ukrainy. Nie zawsze jednak stanowisko WRKiOR było brane pod uwagę, zwłaszcza podczas ratyfikacji przez Radę Najwyższą Ukrainy Konwencji Stambulskiej i przyjęcia ustawy o legalizacji konopi medycznych.

Słowa kluczowe: Wszzechukraińska Rada Kościołów i Organizacji Religijnych (WRKiOR), organizacje kościelno-religijne, pełnoskalowa inwazja, wojna rosyjsko-ukraińska.

Статтю надіслано до редколегії 15.01.2024 р.
Статтю рекомендовано до друку 09.04.2024 р.